

‘शं नो वरुणः’

बा

लमित्रांनो, आपल्या मराठी आरमाराच्या स्थापनेला नुकतीच ३६० वर्ष पूर्ण झाली. तेव्हा, म्हणजे ३६० वर्षांपूर्वी छत्रपती शिवाजी महाराजांनी कल्याण जिंकून आरमाराच्या निर्मितीचा शुभारंभ केला. ज्या आरमाराने इंग्रज, पोर्तुगीज, डच अशा स्वतःला सागराचे मालक म्हणवणाऱ्या परकीय सत्तांनाही धाक बसवला. आपल्या देशाचे नौदल आज शिवाजी महाराजांचा भारतीय आरमाराचे जनक (फादर ऑफ इंडियन नेव्ही) म्हणून गौरव करते. महाराजांपूर्वीच्या काळात ही परंपरा खंडित झाली होती किंवा काही कारणास्तव बंद होती. मात्र, हजारो वर्षांपासून भारतात मोठ्या प्रमाणावर नौकानयन आणि नौकाविहार होत असे. या परंपरेला पुन्हा जिवंत करण्याचे काम महाराजांनी केले. आपण एकूणच आपल्या गौरवशाली आरमारासह या परंपरेची माहिती आता घेणार आहोत.

संपूर्ण जगामध्ये
असणाऱ्या सर्व
महासागरांपैकी केवळ
हिंदी महासागर (इंडियन
ओशन) हे नाव आपल्या

परंपरा आरमाराची

अनिकेत यादव

भाग १

ही
समुद्री

हिंदुस्थानकडून प्रेरणा घेऊन ठेवलेले आहे. प्राचीन काळापासून आपण ‘वरुण’ सागरदेवता मानतो. कोणतेही समुद्र पर्यटन, समुद्री व्यापार किंवा युद्धापूर्वी वरुणाची प्रार्थना केल्याचे वर्णन आपल्या जुन्या ग्रंथांमध्ये आढळते. जशी प्रभू श्रीरामचंद्राने श्रीलंकेला जाण्यापूर्वी केल्याचे आपणास माहिती आहे. वरुणाला समुद्रमार्गाबद्दल सखोल ज्ञान असल्याचे ऋग्वेदामध्ये लिहिलेले आहे. वरुण म्हणजे जलाशयांचा स्वामी! ‘शं नो वरुणः’ याचा अर्थ ‘वरुणराजा आमचे मंगल करो’ हे ऋग्वेदातले एक वाक्य आपल्या भारतीय नौदलाचे बोधवाक्य आहे. हे वाक्य निवडण्यामागे भारताच्या अतिप्राचीन सागरी परंपरेची अस्मिताच खरे तर कारणीभूत आहे. आपल्या भारतात फार वर्षांपासून जहाजबांधणी होत असे. गुजरातमधील लोथल येथे उत्खननात हडप्पाकालीन आरमारी जहाजबांधणीची गोदी सापडली आहे. याशिवाय मोहेंजोदडो, लोथल येथील उत्खननात प्राचीन जहाजांच्या आकृत्या सापडल्या आहेत. इसवी सन पूर्व तीन हजार वर्षांपासून भारत आणि इतर देशांमध्ये समुद्री व्यापार सुरू असल्याचे उल्लेख सापडतात. सांचीचा स्तूप, अजिंठा लेणी, कान्हेरी लेणी, जगन्नाथ पुरी, बंगालमधील काही मंदिरे तसेच जावा बेटांमधील काही मंदिरांवर प्राचीन भारतीय नौकांचे चित्रण केल्याचे आढळते. अनेक प्राचीन ग्रंथांमध्ये भारतातील नौकानयनांचे वर्णन आलेले आहे. या माहितीवरून आपल्या समृद्ध अशा प्राचीन आरमाराची कल्पना तुम्हाला आली असेलच... पुढील भागांमध्ये या परंपरेची आणखी माहिती घेऊ या.

नच
टाईम

शाळेत जाणार नाही.

आमचं वजन केलंय.
ला विकून टाकतील.

पुस्तकात
लेल्या
मुठ्याचा
ळणी
क्या
ही

तशीच
संबंधी
माहिती
पुस्तकंही
आहेत. ‘कथा
कीच एक
सौरऊर्जेचा
आहे. अनेक
ते. ते योग्यच
टिकणारी
तं. म्हणून
आपल्या
याचा वापर
तात. हे या
तं.
खूप पुस्तकं

लिहीत
आहेत.
‘आयुका’ इथं
तुमच्यासाठी वैज्ञानिक
खेळणी बनवत आहेत. खेळणी कशी
बनवायची त्याच्या व्हिडिओ क्लिप्सही
त्यांनी तयार केल्या आहेत, शिवाय त्यांच्या
वेबसाइटवरही ही सर्व माहिती मिळते. तुम्ही
पुस्तकंही वाचा नि त्यांची वेबसाइटही
जरूर पाहा.

‘ताई, य
काळचे
आहेत.
गटात
घराशी
शब्द अ
की, माज
शिकाळे.
वेगवेगळ्या
शब्द आहेत.
‘छान! खरंच
बदलला, की भोवत
वातावरण बदलतं नि व
शब्द बाजूला पडतात.
निदान माहिती हवेत
ताई म्हणाल्या. ते
विरामनं त्याच्या
भाषेच्या बंगल
राहायला आ
इतर भाषांमध
शब्द वाचून
दाखवायला र
खंत बरोबर उ
येतातच. उपय
स्वागतच केलं
रुमाल हा शब्द
हा शब्द आपण त
मराठीत रुजले आहे
कोणकोणते शब्
अरे, हा अ
याव
चिड्डी
मो
मु

उ
वि
गप्प
ओळख
जाताना
यावर स